

Nasjonal ekspert

**TIPSHEFTE
FOR NORSKE NASJONALE EKSPERTER
I DEN EUROPEISKE UNION**

Oppdatert november 2023

Innhold

1. FØR AVREISE FRA NORGE	5
1.1 Arbeidsavtale.....	5
1.2 Lønn og tillegg	6
1.3 Særavtalen om tillegg og godtgjørelser i utenrikstjenesten	6
1.4 Folkeregisteret.....	6
1.5 Adresseendring.....	8
1.6 NAV og folketrygd under utenlandsopphold	8
1.7 Trygdeavgift.....	9
1.8 Europeisk helsetrygdekort.....	9
1.9 Ekstra helseforsikring	9
1.10 Søk etter bolig	10
1.11 Kontakt med hjemmemiljøet.....	11
1.12 Offisielle dokumenter og attester	11
1.13 Sikkerhetsklarering	12
1.14 Nyttig å ha lest på forhånd	12
2. FØRSTE ARBEIDSDAG.....	13
3. DE(N) FØRSTE UKE(NE).....	13
3.1 Belgisk bank.....	14
3.2 Oppholdstillatelse – belgisk ID.....	14
3.3 CLENAD: Interesseorganisasjonen for nasjonale eksperter	15
3.4 Signaturbekreftelse og andre notarialforretninger	16
4. Å ARBEIDE I EU	16
4.1 Arbeidstiden	16
4.2 Ferie	17
4.3 Hjemkallelse for konsultasjoner	17
4.4 Sykefravær	18
4.5 Forlengelse av kontrakten	18
4.6 Språkkurs	18
5. BOLIG	19
5.1 Litt om kostnadsnivået.....	19
5.2 Hvor skal man bo?	19
5.3 Hvordan lete?	19
5.4 Husleiekontrakt og overtakelse av bolig	22
5.5 Dekning av boutgifter og beskatning av fri bolig.....	23
5.6 Kommisjonen hjelper deg!	23

5.7	Skatter og avgifter	24
6.	FAMILIE	25
6.1	Family Club	25
6.2	Barnehager og skoler	25
6.3	Å få barn i Belgia	26
7.	HELSE OG SYKDOM	27
7.1	Mutualité	27
7.2	Caisse de maladie des ouvriers	27
7.3	Reiseforsikring	28
7.4	Ønske om operasjon på norsk sykehus - prosedyre	28
8.	BIL	28
8.1	Fortolling	29
8.2	Teknisk kontroll	29
8.3	Forsikring.....	29
8.4	Omregistrering ved import	30
8.5	Kjøp og registrering av bil i Belgia	30
8.6	Om å ta med bruktbil til Norge	31
8.7	Lavutslippssone i Brussel.....	31
8.8	Bildeling	31
9.	NYTTIGE INFORMASJONSKILDER OG KONTAKTPUNKTER.....	32
10.	NYTTIGE TELEFONNUMMER.....	34

INNLEDNING

Dette tipsheftet er primært rettet mot norske nasjonale eksperter i EU Kommisjonen som flytter til Belgia. Hensikten er å møte det mest akutte informasjonsbehovet før utreise, det å etablere seg (med familie) i Belgia, gi informasjon om det å arbeide i EU Kommisjonen, samt lette planlegging av hjemreisen.

Tipsheftet er kortfattet og forhåpentligvis oversiktlig. Detaljerte veiledninger finnes i andre informasjonskilder som det pekes til. Tipsheftet viser hvor man kan finne utfyllende informasjon. Mye nyttig informasjon om hvordan en kan etablere seg i Belgia og i Luxembourg, alene med familie, finnes på Kommisjonens intranet under fanen «Staff Matters». Du kan også sende epost til kollegaene i DG HR under ulike emnene i «Staff matters» og vil få svar innen kort tid.

Til forskjell fra de norske spesialutsendingene (fagråder) som arbeider ved EU- eller EFTA-delegasjonen, og NATO, som kan nyte godt av et apparat som tar seg av praktiske problemer som man måtte møte, faller de nasjonale ekspertene mellom to stoler, og må selv finne ut av de ymse byråkratiske mysterier og utfordringer. Dette tipsheftet er utarbeidet på bakgrunn av erfaringer og kunnskap fra tidligere og nåværende norske nasjonale eksperter, og vil forhåpentlig hjelpe deg på vei.

CLENAD Norge, som er interesseorganisasjonen for norske nasjonale eksperter i EU-Kommisjonen, har påtatt seg ansvaret for å koordinere arbeide med gjenvnlige oppdateringer av tipsheftet.

Tipsheftet er ingen fasit. Det kan ha forekommet endringer som ikke er blitt "plukket opp" av de som har revidert heftet. UD har utarbeidet retningslinjer som er rådgivende for departementene for hvordan departementene opptrer i forhold til sine nasjonale eksperter, noe som fører til ulik praksis. Vi må derfor ta forbehold om at det kan forekomme utdatert informasjon eller avvikende opplysninger, og leseren må derfor selv ta ansvar for å sjekke riktigheten av innholdet. For at tipsheftet til enhver tid skal være så oppdatert som mulig, er CLENAD Norge avhengig av at du som nå leser dette bidrar med dine erfaringer og tips! Vennligst send disse inn til styret i CLENAD Norge. Oppdatert kontaktinformasjon til CLENSD Norge skal ligge på regeringen.no:

<http://www.regjeringen.no/nb/sub/europaportalen/eos/nasjonale-eksperter.html?id=528039>

Brussel, november 2023
Styret i CLENAD Norge

1. FØR AVREISE FRA NORGE

Dette kapittelet gir tips om nødvendige formaliteter og forberedelser som det kan være nyttig å gjøre før avreise til ditt nye tjenestested.

1.1 Arbeidsavtale

Ifølge **Arbeidsmiljøloven § 14-7: Utenlandsstasjonert arbeidstaker**, skal skriftlig arbeidsavtale inngås før avreise. Dette skaper forutsigbarhet og bidrar til å redusere forskjellene mellom departementene i hvordan de behandler sine utsendte. I tillegg til informasjon som nevnt i AML § 14.6 skal en arbeidsavtale blant annet inneholde følgende:

- a) varigheten av arbeidet som skal utføres i utlandet
- b) valutaen vederlaget skal utbetales i
- c) eventuell kontant- og naturalytelse som er knyttet til utenlandsarbeidet
- d) eventuelt vilkårene for arbeidstakerens hjemreise

Informasjon i pkt b, c og d kan gis i form av en henvisning til lover, forskrifter og/eller tariffavtaler som regulerer disse forholdene. I tillegg bør avtalen si noe om muligheten for å bryte kontrakten/returnere i avtale-/permisjonsperioden, dersom uforutsette ting skulle skje.

"Kontant- og naturalytelser" kan for eksempel være ytelser etter Særavtalen¹, helseforsikring, flytteutgifter, fri bolig, dekking av internett/telefon etc. Dersom arbeidsgiver ønsker å gjøre unntak fra deler av Særavtalen må dette reguleres konkret i arbeidsavtalen. Se kap. 1.3.

Ferie og arbeidstid i avtaleperioden reguleres av EU, mens overføring av evt. restferie og utbetaling av feriepenger tilligger norsk arbeidsgiver. Detaljer om dette bør inngå i arbeidsavtalen. Har du for eksempel ferie til gode når du starter i Kommisjonen, bør dette nevnes i arbeidsavtalen slik at du kan ta vare på denne til du flytter hjem.

Unngå muntlige lovnader om hvilke tillegg og goder du vil motta, alt dette bør reguleres skriftlig i arbeidsavtalen. For mer informasjon:

<http://www.lovdatabasen.no/all/hl-20050617-062.html>

¹ Særavtale om tillegg, ytelser og godtgjørelser i utenrikstjenesten (2020-2022)
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/saravtale/id545430/>

1.2 Lønn og tillegg

Lønn som nasjonal ekspert er et forhandlingsspørsmål. Dette betyr at du kan forhandle lønn når du blir tilbudt jobben som nasjonal ekspert. Det er også et forhandlingsspørsmål om hvilken kategori i Særavtalen du som nasjonal ekspert skal innplasseres i (normalt enten som ambassadesekretær eller ambassaderåd). Dette avhenger av din erfaring og kompetanse. Utsendende departement avgjør imidlertid stadig oftere lønn og innplassering i Særavtalen allerede i utlysningsteksten. Ekspertene «sekondert» fra andre offentlige institusjoner beholder vanligvis den lønns plasseringen de har hjemme, men disse kan også forhandle lønn midlertidig.

Vær oppmerksom på at «Særavtale om tillegg, ytelser og godtgjørelser i utenrikstjenesten 2022-2024» omfatter kun «...lønnet medarbeider tilsatt og utsendt av Utenriksdepartementet for tjenestegjøring ved norsk diplomatisk eller konsulær utenriksstasjon.» (ref s.2). For resten av Staten og offentlig sektor er denne avtalen veiledende. Du bør derfor sjekke før du inngår en arbeidsavtale om din virksomhet følger bestemmelsene i særavtalen i utenrikstjenesten noe vi anbefaler.

Mens man tjenestegjør som nasjonal ekspert skal man inngå i lokale lønnsforhandlinger. Hovedtariffavtalen (HTA) 2012 Paragraf 2.3.3 sier at Arbeidstakere som har permisjon med lønn omfattes også av forhandlingene, og skal vurderes lønnsmessig. Man skal dermed følge den generelle lønnsutviklingen i virksomheten og være sikret den samme muligheten for lønnsutvikling som kollegaene hjemme, selv om man er i permisjon. Etter dagens regler vil det være i strid med avtalen å se bort fra et lønnskrav fra arbeidstaker fordi arbeidstaker er eller har vært i lønnet permisjon. Vi ser imidlertid i praksis at mange nasjonale eksperter blir glemt under lokale forhandlinger. Det er derfor viktig å følge med selv, og gjerne ha kontakt med relevant fagforening i ditt departement/etat.

1.3 Særavtalen om tillegg og godtgjørelser i utenrikstjenesten

I tråd med retningslinjer fra UD skal de utsendene myndighetene i utgangspunktet følge UDs rutiner for utsendelse. UDs utsendte tilgodeses, i tillegg til vanlig lønn, med ytelser og tillegg etter «[Særavtale om tillegg, ytelser og godtgjørelser i Utenrikstjenesten](#)». Særavtalen er fremforhandlet mellom UD og fagforeningene Akademikerne, Norsk Tjenestemannsalg og Parat, og oppdateres hvert annet år.

1.4 Folkeregisteret

Du må i følge lov om folkeregistrering (folkeregisterloven) § 8, <http://www.lovdata.no/all/hl-19700116-001.html>, melde flytting når du skal oppholde deg i utlandet i mer enn seks måneder. Skatteetaten avgjør om du skal registreres som utvandret i folkeregisteret eller ikke.

Fyll ut skjemaet <https://www.skatteetaten.no/globalassets/skjema/alltid/rf-1402b.pdf> og send det til [skattekontoret](#), tidligst 14 dager før du reiser. Du får et brev når flyttemeldingen er behandlet. For mer informasjon: <http://www.skatteetaten.no/no/Skjemaer/Melding-om-flytting-til-utlandet/>

Et par avgjørende forskjeller på om man er utvandret fra Norge eller ikke er f.eks. når det gjelder gyldigheten på forsikringer og det å benytte belgisk-registrert bil i Norge på ferie. Dersom du har fast bostedsadresse i Norge kan det være at forsikringer gjelder (dette må kontrolleres nøye da noen vilkår avhenger av hvor lenge du fysisk er ute av landet), men du har ikke muligheten til å kjøre belgisk-registrert bil i Norge. Tollmyndighetene skiller skarpt mellom [Fast bosatt i utlandet](#) og [Fast bosatt i Norge](#) og anser dette som privatimport av bil fra utlandet og kan avkreve moms og bilavgifter dersom du blir stoppet i kontroll.

Som nasjonal ekspert utsendt fra et norsk departement mister du ingen rettigheter eller goder som nordmann om skatteetaten «flytter» deg ut av Norge. Du beholder stemmeretten i den kommunen du flyttet fra i inntil 10 år. Etter 10 år må du søke.

Siden du får lønn fra norske myndigheter opprettholder du, som tjenestemann, medlemskap i den norske Folketrygden, se *NAV og folketrygd under utenlandsopphold* punkt 1.6.

Ny skatteavtale mellom Norge og Belgia trådte i kraft 26. april 2018 og har hatt virkning fra og med inntektsåret 2019 for å unngå dobbeltbeskatning med hensyn til skatter av inntekt og for å forebygge skatteunndragelse:

(<https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/skatter-og-avgifter/skatteavtaler/skatteavtale-norge---belgia/id2665993/>).

På grunn av begrensningen i utlandsoppholdets lengde (inntil fire år), vil de norske nasjonale ekspertene normalt ikke kunne påberope seg skattemessig emigrasjon fra Norge, jf. skatteloven § 2-1 tredje ledd bokstav b). Det medfører at de anses som skattemessig bosatt i Norge etter norsk intern rett i den perioden de arbeider i utlandet som nasjonale eksperter. Finansdepartementene i Norge eller Belgia er enige om at de norske nasjonale ekspertene skal skattlegges i medhold av artikkel 18 i den nye skatteavtalen. Norge og Belgia er enige om at lønnsinntekten til de norske nasjonale ekspertene som har arbeidsopphold i Belgia, skal skattlegges etter artikkel 18 (Offentlig tjeneste) i den nye skatteavtalen mellom Norge og Belgia fra og med inntektsåret 2019. Det innebærer at slike inntekter **bare** skal skattlegges i Norge og at de ikke skal skattlegges i Belgia(https://www.regjeringen.no/contentassets/09ee946844524658aa8e15ed0b33ce65/avtale_norsk_belgisk_skattlegging_norske_nasjonale_eksperter_agreement.pdf).

For mer informasjon: www.norge.no Der kan du også logge deg inn med Bank ID og se adressen, fastlegen og bilene som er registrert på deg.

1.5 Adresseendring

Uansett utvandret eller ikke så kan Posten midlertidig videresende posten til ny adresse i utlandet mot et gebyr, forutsatt at man har fylt ut skjemaet med melding om adresseendring. For mer informasjon: www.posten.no. Dette koster et par tusen i året.

1.6 NAV og folketrygd under utenlandsopphold

EØS-borgere som arbeider i et annet EØS-land skal, i henhold til trygdereglene, som hovedregel være medlem i arbeidslandets trygdeordning, dvs. i det landet arbeidet utføres. Trygdeavgifter skal dermed betales i dette landet. **Nasjonale eksperter, UD- og Forsvarsansatte, som tjenestegjør i EØS-land for den norske stat, skal imidlertid fortsatt dekkes av trygdesystemet i det land de kommer fra, da offentlige tjenestemenn som er i arbeid i et annet EØS-land, er omfattet av lovgivningen i det landet de arbeider for, jfr. Rfo 883/2004 Art. 11 nr. 2 bokstav b.** Bestemmelsen omfatter foruten tjenestemenn ved diplomatiske stasjoner og konsulater, også andre tjenestemenn under oppdrag i utlandet. Ved anvendelsen av norsk lovgivning innebærer bestemmelsen ikke noen endring i forhold til gjeldende rett. Dette forutsetter at de lønnes fra Norge.

Dette rettsgrunnlaget og dens forståelse stadfestes av Kommisjonen da din bekreftelse som du finner i systemet Sysper (Kommisjonens personalsystem) på at du er sekundert nasjonal ekspert fra Norge også påpeker at du som sekundert ekspert skal tilhøre trygdesystemet i det landet du er sekundert fra dvs Norge .

Også medfølgende forsørgede familiemedlemmer² (EØS-borgere) til norske nasjonale eksperter vil beholde sitt medlemskap i folketrygden, på lik linje med familiemedlemmer til ansatte i utenrikstjenesten. Det anbefales å fylle ut skjema "Søknad om medlemskap i folketrygden" for alle familiemedlemmene, for å få en bekreftelse på medlemskapet i folketrygden, og for å få skjema A1/S1. Søknaden etableres og fylles ut her:

<https://www.nav.no/no/Person/Skjemaer-for-privatpersoner/Skjemaer/Til+eller+fra+Norge+%28international%29/Opphold+eller+arbeid+utenfor+Norge>. Familiemedlemmer som ikke er EØS-borgere eller faller utenfor av en eller annen grunn, kan sende "Søknad om frivillig medlemskap i folketrygden".

Behandlingstiden hos NAV varierer fra én uke til flere måneder. Når søknaden er behandlet, får du tilsendt A1, som bekrefter medlemskapet i folketrygden og rettigheten til trygdeytelser i EU/EØS. Uten A1/S1 kan belgiske helsemyndigheter kreve at man betaler trygdeavgift til Belgia.

Det kan være nyttig å sende NAV en kopi av bekreftelsen fra Kommisjonen du finner på Sysper, etter at du har startet jobben som nasjonal ekspert.

² Familiemedlemmer er definert i Lov om Folketrygden § 1.5 Sivilstand og § 1.6 Barn

Når du er pliktig medlem i folketrygden, er du medlem i både helse- og pensjonsdelen. De som søker om frivillig medlemskap kan krysse av den dekningen de søker om på skjemaet. Man må være medlem i helsedelen, med rett til sykepenger, for å kunne søke om sykepenger. Man opparbeider trygdetid og pensjonspoeng ved å være medlem i pensjonsdelen. Dette har betydning for fremtidig pensjon.

1.7 Trygdeavgift

Hvis du skatter til Norge, skal du betale trygdeavgift sammen med skatten til ligningskontoret. Dette skal gjøres automatisk av din arbeidsgiver siden du skatter til Norge.

Mer informasjon om trygdespørsmål for personer i utlandet finner du hos Arbeids- og velferds-etaten (NAV) på <http://www.nav.no>.

1.8 Europeisk helsetrygdekort

Skaff deg (og familien) et **uropeisk helsetrygdkort** som dokumenterer at du, når du oppholder deg midlertidig i et annet EØS-land eller i Sveits, har rett til dekning av nødvendig helsehjelp på samme vilkår som innbyggerne der.. Du kan søke om Europeisk helsetrygdkort for deg selv og barn under 18 år som du har foreldreansvar for fra Helse Norge sine nettsider: (https://tjenester.helsenorge.no/skjemauffyller/HELFO_EHIC).

Helsetrygdkortet gir deg rett til dekning av nødvendig medisinsk behandling ved sykehus og/eller hos en behandler som er tilknyttet det offentlige helsevesenet i landet. Du har rett til dekning på samme vilkår som landets innbyggere, og du må betale de samme egenandelene som dem. Du kan ikke få refusjon fra Helfo for disse egenandelene. For å få refundert egenandelen etter besøk hos behandler (f.eks. fastlege, tannlege etc) må en være medlem av en Belgisk Mutualitet (belgisk trygdekasse) se kap 9.

Ta kontakt med Veiledning Helsenorge hvis du har spørsmål om dekning av helsetjenester i utlandet: Telefon: +47 23 32 70 00.

1.9 Ekstra helseforsikring

Trygdesystemet i Belgia gir delvis dekning av utgifter til lege, tannlege, medisiner etc. Refusjon av utgifter fra belgiske trygdesystemet forutsetter medlemskap i Folketrygden under utenlandsopphold (noe nasjonale eksperter utsendt fra det norske stat ikke mister under oppholdet i EU Kommisjonen), og at man har registrert seg hos en av de belgiske Mutualitetene (se kapittel 9), noe som igjen forutsetter at man har mottatt dokumentet S1 og A1 fra Folketrygdkontoret .

Noen nasjonale eksperter har i tillegg en internasjonal helse-/expatforsikring (f.eks. BUPA eller Europeiske) betalt av sin norske arbeidsgiver, men dessverre denne praksisen varierer

mellom departementene. En internasjonal helse-/expatforsikring gir en viktig ekstra trygghet for de nasjonale ekstertene og deres medfølgende familie, og gjør det enklere å få refundert utgifter til helsetjenester. CLENAD Norge anbefaler derfor på det sterkeste at en internasjonal helse-/expatforsikring tegnes for de nasjonale eksportene og deres medfølgende familie. Helse-/expatforsikring dekket av arbeidsgiver bør inngå i arbeidsavtalen.

Helse-/expatforsikring er skattepliktig.

Tannlegetjenester er også dyrt i Belgia og det anbefales at du vurderer enten egen tannhelseforsikring, hvis forsikringen fra arbeidsgiver ikke dekker dette, eller at du tegner en ekstra tannlegeforsikring via Mutualiteten du har valgt.

1.10 Søk etter bolig

Vær oppmerksom på at siden 2022 har de aller fleste DG-ene gått over til åpent landskap – med “free seting”, 30% underdekning og 2 til 3 dager obligatorisk hjemmekontor. Du må derfor ta høyde for at du må ha plass til hjemmekontor i boligen. Dette vil kunne få betydning for leiekostnadene. Dette gjelder alle som jobber i Kommisjonen, men ikke nødvendigvis de som jobber i delegasjonen. Du kan derfor måtte påregne høyere leiekostnader enn de veiledende satsene UD opererer med.

Å skaffe seg et sted å bo for 2-4 år er sjelden gjort i en håndvending. Noen nasjonale eksperter velger å anskaffe seg bolig allerede før de ankommer nytt arbeidssted. Flere departementer tilbyr en gratis “jobbreise” fra Oslo for å orientere seg på boligmarkedet og evt. tegne leiekontrakt før utreise. Sjekk med ditt departement!

Et alternativ er å leie leilighet i et appartementshotel for en kort periode før du tegner leiekontrakt. Kommisjonen har standardkontrakter for leie og vi anbefaler at du bruker disse. Det er to store fordeller med Kommisjonens kontrakt: 1. de er på engelsk og 2. du er garantert at kontrakten ikke har ugunstige formuleringer eller urimelige betingelser. Kommisjonens leiekontrakt finner du på kommisjonens intranett under fanen «Staff Matters». Du kan også legge en annonse på FaceBook siden til den norske foreningen i Brussel.

immoweb.be/en er den største nettsiden for utleie-salg-kjøp av bolig i Belgia.

Tenk deg godt om hva du (og din familie) ønsker å ha i nærheten av der dere bor før dere velger bolig. Signer aldri en leiekontrakt uten å ha fysisk sett bolien du skal leie.

I kapittel 7 finner du detaljert informasjon og gode tips om hvordan du du bør forberede deg for å skaffe deg bolig før utreise.

1.11 Kontakt med hjemmemiljøet

Mange nasjonale eksperter har fått merke at det gamle ordtaket «ute av syne – ute av sinn» har stor sannhetsgehalt. Ofte kan det være problematisk å finne tilbake i egen organisasjon når utenlandsoppholdet er over. Man må sørge for å ha en jevnlig kontakt med en faglig ansvarlig i utsendende organisasjon, i tillegg til en kontaktperson i administrasjonen i utsendende departement som kan være behjelpelig med praktiske spørsmål. Ta derfor kontakt med din administrasjon tidlig for å avklare hvem som er kontaktpersonen din vedrørende praktiske spørsmål og gjør vedkommende kjent med situasjonen din slik at du får best mulig veiledning.

Det kan være naturlig og nyttig å lage kortfattede e-poster for å informere hjemmemiljøet med relevante nyheter, samt å minne de hjemme om muligheten for hjemkallelse to ganger i året (se også "hjemkallelse for konsultasjoner", s. 18).

1.12 Offisielle dokumenter og attester

Det anbefales å ta med alle tenkelige attester (fødsels-, vielses-, bosteds-, politiattest om du skal ta førerkort osv.) - fortrinnsvis oversatt til fransk, engelsk eller nederlandsk - pluss en bunke passfoto, ikke eldre enn 6 mnd, til forskjellige byråkratiske formål (ref. kap 3 og 4). Det er selvfølgelig muligheter for å ta passfoto i Belgia også.

Folkeregisteret bistår med autorisert oversettelse av flere offisielle dokumenter, f.eks. fødselsattest, bostedsattest, ekteskapsattest, etc. til engelsk, så lenge du bor i Norge. Dersom du venter til du har flyttet til utlandet vil de ikke oversette alle attester. Da må du selv betale en oversetter for å gjøre jobben. Ta kontakt med ambassaden/ konsulatet for oppdatert liste over statsautoriserte og uautoriserte oversettere.

Dersom man skal flytte med barn fra tidligere ekteskap e.l. må man huske å ta med den andre forelders godkjenning av flytting av felles barn, m/offentlig godkjent kopi av denne forelders pass (kontakt passkontoret) før avreise. Husk også at passet må være gyldig. Det kan også fornyes på ambassaden/konsulatet.

For de som er gift er det viktig å få en "apostille", dvs. stempel på vigselsattesten fra norske myndigheter. Ta kontakt med Fylkesmannens kontor for mer informasjon. Dette stempelet kreves for at ektefellen skal få ID kort i kommunen dere bosetter dere i. I Luxembourg kreves normalt ekthetsstempel på samtlige offentlige dokumenter, slik som vielses- eller skilsmisseattester.

Apostille er også nødvendig på fødselsattest og utskrift av registrerte opplysninger i folkeregisteret etc. som du kan få behov for hvis du f.eks. får barn eller gifter deg mens du er i Belgia. De fleste kommuner vil bare akseptere dokumenter som er datert innen 3 måneder, så selv om du har ordnet det før du reiser kan det være at du må gjøre det igjen

på et senere tidspunkt. Apostille krever "løvestemplet" dokument, noe man ikke alltid får av folkeregisteret direkte. Løvestempelet kan man da få ved å møte opp på tinghuset og betale en avgift. Apostille får man hos Fylkesmannen.

1.13 Sikkerhetsklarering

Dersom stillingen krever sikkerhetsklarering, må dette ordnes i god tid før avreise. Du kan ikke selv be om å bli sikkerhetsklarert. Det er departementet eller etaten som lønner deg, som skal anmode om å få deg sikkerhetsklarert. Du må fylle ut Personopplysningsblanketten, som du finner [her](#). Personopplysningsblanketten skal skrives ut på papir. For mer info om sikkerhetsklarering, se: <https://www.nsm.stat.no/Arbeidsomrader/Personellsikkerhet/sikkerhetsklarering/>

Norge og EU har en sikkerhetsavtale som blant annet gjør at en norsk sikkerhetsklarering er gyldig i EU. En NATO-klarering vil ikke bli akseptert.

1.14 Nyttig å ha lest på forhånd

En kan forberede seg ved å lese «Information Pack for National Experts on Detachment to the European Commission» (i det følgende kalt «Info Pack»). Publikasjonen kan fås ved henvendelse til DG HR, unit B.2 (HR-B2-SECRETARIAT-COMITE-AT@ec.europa.eu). Alle nyankomne nasjonale eksperter skal motta denne direkte fra DG HR ved ankomst. Ellers kan også DG HR kontaktes på HR-END@ec.europa.eu for spørsmål som gjelder nasjonale eksperter (END er den franske forkortelsen for nasjonal ekspert).

2. FØRSTE ARBEIDSDAG

Alle nyansatte i Kommisjonen, inkludert nasjonale eksperter, må delta på et heldags "Velkommen" kurs i regi av EU-kommisjonen. Du vil få en e-post på forhånd som forteller deg når og hvor du skal møte. Dette kurset holdes to ganger i måneden, og er ditt første møte med organisasjonen.

Nasjonale eksperter har en egen sesjon i løpet av kurset som omhandler spesielle forhold rundt det å være SNE (SNE = den norske og engelske forkortelsen for nasjonal ekspert). Du vil også få en erklæring fra Kommisjonen om din tilknytning som nasjonal ekspert, enten der og da eller tilsendt i ettertid. Denne trenger du blant annet når du skal registrere deg i din belgiske bostedskommune. Denne erklæringen kan også printes ut fra SYSPER (en del av kommisjonens intranett) i ettertid dersom du skulle miste den.

3. DE(N) FØRSTE UKE(NE)

Det finnes mange anekdoter om det belgiske byråkratiet og håpløse «catch 22» situasjoner. Heldigvis går det meste med litt tålmodighet. Å installere seg i et nytt land er ikke gjort i en håndvending, og det kan være lurt å ha satt av litt ekstra tid til å ordne praktiske gjøremål. Hvis du velger å registrere deg i kommunen du vil bo i under ditt opphold i Brussel, må du være forberedt på at de ansatte i kommunen vil kunne nekte å kommunisere med deg på engelsk og at det ikke finnes noe engelsk informasjon på nettet. Men dette vil variere fra kommune til kommune. De for tiden kommunale ordningene med energistøtte er knyttet til at du er registrert i kommunen og har belgisk ID-kort. Hvis du ikke har registrert deg i kommunen vil du ikke få energistøtte. Hvis du flytter til en annen kommune, må du melde flytting i den nye kommunen for å få energistøttepakke. Brussel har 19 kommuner. Det kan ta fra noen måneder til mer en ett år å få registrert deg i en kommune. Du må være forberedt å måtte dra fysisk til kommunehuset flere ganger før du får ID-kort. Du må være oppmerksom på at politiet kommer på døren uanmeldt innenfor en avtalt periode for å forsikre seg om at du bor på adressen. Husk å ha navnet ditt på ringeklokken-døren. Hvis du ikke er hjemme vil du få beskjed om enten et nytt tidspunkt for besøk eller å melde deg på det lokale politikontoret. Om du er treig på å kontakte politiet kan du risikere at kommunen annullerer registreringsprosessen og du må starte på nytt.

Det kan ta flere uker eller måned før du får internett eller energileverandør. Noen erfarer at de flamske selskapene som f.eks. KBC bank, Engie (energi), Telenet (internett, tv, mobil) kan være flinkere i engelsk og har gode digitale løsninger og kundesupport.

I Luxembourg (Kommunen) ordnes det meste på et sted og innen rimelig korte tidsfrister.

3.1 Belgisk bank

For å unngå i lengden kostbare VISA-uttak, kan man åpne en konto i en egnet lokal bank. I Brussel tas det som en selvfølge at depositum for boligutleie skal settes inn i sperret konto i belgisk bank, og da er jo veien kort for å opprette egen brukskonto der. Den belgiske banken kan også hjelpe deg med depositum og forsikring i forbindelse med leie av bolig. Mange butikker og restauranter aksepterer også bare belgiske kort som betalingsmiddel. De tre store bankene er ING, BNP Paribas Fortis Bank og KBC. ING og KBC er vant til å håndtere utenlandske kunder og snakker vanligvis engelsk. BNP Paribas Fortis Bank f.eks. krever dokumentasjon på bostedadresse i Norge for å åpne konto. Du bør ta høyde for at det kan ta noe tid å få ordnet en avtale med bank.

Kommisjonen i Luxembourg krever at du har en konto i en Luxembourgs bank. Med ansettelseskontrakten fra Kommisjonen (evt. et brev som du mottar første dagen som bekrefter at du arbeider i Kommisjonen) er det heller uproblematisk å opprette en konto der, men det vil kunne ta litt tid før det utstedes VISA kort eller lignende. For Luxembourg, er det også viktig å ha en lokal bank når man skal tegne husleie kontrakt, spesielt i forbindelse med bankgaranti (depositum for husleie), vanligvis tilsvarende 2 eller 3 måneders husleie. Bankgarantien beholdes med huseiers navn og kan ikke brukes fram til opphør av husleiekontrakten.

3.2 ppholdstillatelse – belgisk ID

Du trenger ikke å anskaffe deg belgisk ID eller registrere deg i den kommunen du vil bo i. Men om du vil benytte deg av energistøtteordninger må du være registrert i kommunen du bor i. Prosessen med å anskaffe ID-kort er tidskrevende og innebærer flere fysiske oppmøter i kommunen. En skal henvende seg til *Bureau des Etrangers* i den kommunen hvor man bor. Normalt er behandlingstiden 4 uker, i verste fall flere måneder til 1 ½ år avhengig av hvilken kommune du bor i, civil status og sakbehandler. Nærmere detaljer om hva som kreves av dokumenter mv. gis i «Info Pack» og eller på kommunens nettsider. Kravene kan variere noe fra bydel til bydel, men dette er ofte det du vil trenge:

- gyldig pass
- passfoto
- bekreftelse fra DG HR på at du er nasjonal ekspert (fås første dag i Kommisjonen eller kan lastes ned fra SYSPER2)
- kopi av husleiekontrakt
- fødselsattest for barn, (du får fødselsattest på engelsk fra Folkeregisteret)
- vigselsattest
- evt. den andre forelders godkjenning av medfølgende felles barn, m/off. godkjent kopi av dennes forelders pass
- du blir bedt om å betale dokumentavgift hver gang du møter opp i kommunen
- du får fra kommunen utskrift fra relevant «Artikler» som du må huske å ta med deg ved neste besøk.

Du må bestille time på kommunens nettsider på forhånd får å kunne søke om ID-kort . Det er vanlig at politiet kommer hjem til deg etter første gang du har vært for å registrere deg i kommunen (vanligvis innen to uker). Det er for å sjekke at du (og eventuelle familiemedlemmer) faktisk bor på oppgitt adresse. De bekrefter da til kommunen at du har oppgitt riktige opplysninger og du vil bli tilkalt til et nytt møte med kommunen.

Man får neppe noen *attestation d'immatriculation* hvis man de første ukene bor på et vanlig hotell, mens et residenshotell til nød kan betraktes som en tilstrekkelig «fast» adresse. Politiet kommer og kontrollerer at man bor på den oppgitte adressen. Først etter dette blir ID-kortet produsert. Dersom den permanente leiligheten man etter hvert får skaffet seg ligger i en annen kommune, må man registrere seg og «oppdatere» ID-kortet der.

Skulle det være nødvendig kan man få hjelp hos *Bureau de Liaison Bruxelles – Europe* (<http://www.blbe.be/>). Dette kontoret gir også praktisk informasjon om leie av bolig, påkobling av strøm og telefon, kulturelle aktiviteter osv. Hjemmesiden gir også nyttig informasjon om livet i Brussel.

En lignende service gir også EUs eget mottagelsessenter (Rue Montoyer 34 - Mezzanine - 1000 Brussels). Her gis det råd og vink om egnede boliger, leieavtaler, informasjon om fritidsaktiviteter og Family Club Programme osv. (se «Info Pack»).

I Luxembourg bør man registrere seg som bosatt så fort som mulig. For mange offentlige tjenester, inkludert helsetjeneste og bank, trenger man bostedsattesten. Man kan enten registrere seg i den lokale kommunen eller gjennom EU-systemet via HR welcome desk. Ved registrering gjennom EU-systemet får man "Carte de legitimasjon". Prosessen tar 1 måned, men i mellomtiden får man en kvittering som kan brukes til å registrere seg i helsetjenesten, opprette bankkonto og andre tjenester. Husk at når man skal tilbake til Norge, trenger man i mange tilfeller en attest som bekrefter at man skal flytte fra Luxembourg. Blant annet trengs dette for å avslutte kontrakter for TV, internett, telefon osv. Attesten hentes fra **stedet der** du har registret deg, enten fra din lokale kommune eller Eurostat. **OBS: det tar lang tid å få denne attesten fra Eurostat**

3.3 CLENAD: Interesseorganisasjonen for nasjonale eksperter

Praktiske råd basert på likesinnes gode og dårlige erfaringer kan fås hos CLENAD (*Comité de Liaison des Experts Nationaux Détachés*), som er interesseorganisasjonen for nasjonale eksperter i EU-systemet (gjærne kalt *SNEs – Seconded National Experts*). De fleste land har en nasjonal CLENAD organisasjon som er representert i styret av CLENAD. For nærmere informasjon se CLENADs hjemmeside <http://www.clenad.eu>.

Liste over norske SNEs finnes på EFTAs hjemmesider, men denne er ofte ikke oppdatert <http://www.efta.int/eea/list-national-experts.aspx>

En orientering om ordningen med nasjonale eksperter finnes på <http://www.regjeringen.no/nb/sub/europaportalen/norsk-europapolitikk/2008/nasjonale-eksperter.html?id=528039>.

3.4 Signaturbekreftelse og andre notarialforretninger

Ambassaden kan, som notarius publicus, hjelpe deg med å:

- bekrefte underskrifter
- bekrefte riktigheten av avskrift
- bekrefte at en viljeserklæring er avgitt av en bestemt person
- være til stede ved åpning av bankbokser, safer o.l. og ved påsetting og fjerning av segl
- attestere at visse handlinger er korrekt utført, f.eks. loddtrekning
- bekrefte legitimerede faktiske opplysninger
- nedtegne erklæringer eller forklaringer
- bekrefte at en myndighet eller person innehar en bestemt stilling, eller er berettiget til å opptre på vegne av en annen

4. Å ARBEIDE I EU

Det faglige utbyttet av oppholdet er naturligvis avhengig av den faglige relevans arbeidsoppgavene har for den enkelte. Den viktigste erfaringen er den innsikten man får i hvordan EU fungerer og det kontaktnettet man klarer å etablere. Utbyttet av oppholdet avhenger også av ens nærmeste sjef, ens medarbeidere og ikke minst ens egne sosiale egenskaper og innsats. Dersom oppgavene du blir gitt ikke svarer til forventingen, kan det være lurt å gå i dialog med nærmste leder i Kommisjonen og departementet ditt hjemme for å sikre at du har oppgaver som er av nytte også for din norske arbeidsgiver. Det forventes en høy grad av selvstendighet fra dag en.

4.1 Arbeidstiden

Arbeidstiden er i utgangspunktet 40 timer pr. uke. I tillegg må man ta minst 20 minutters lunsjpause hver dag. Kjernetiden er 09:30 til 12:30 og 14:30 til 16:30 (16:00 på onsdag og fredag). Noen enheter praktiserer en ordning med fleksitid (se mer info om fleksitidordningen på TIME MANAGEMENT etter å ha fått tilgang til SYSPER2.) Du kan (hvis din nærmeste leder godkjenner det) overføre og/eller avspasere inntil 2 dager (16t) hver måned. Policy for hjemmekontor varierer, men de fleste tillater hjemmekontor flere dager i uken. Hjemmekontor i utlandet er begrenset til 10 dager i året.

Jobbkultur og personalpolitikk varierer mellom de ulike enhetene og avdelingene. Noen avdelingsledere forventer at barnepiker tar seg av barnepass. Det er normalt å jobbe lengre

dager enn hjemme i Norge, og mange sitter på kontoret til både kl. 18:00 og senere hver dag. Overtidsbetaling eksisterer ikke for nasjonale eksperter. Arbeidsdagene kan bli lange og det er viktig å etablere en god rytme som passer for en selv og samarbeidet med resten av enheten. Ta opp med sjefen din på et tidlig tidspunkt at du ønsker å kunne kombinere jobb og familieliv. Kommisjonen har i rundskriv pålagt lederne å utvikle en mer familievennlig arbeidsform.

4.2 Ferie

Man opptjener 2 feriedager i måneden ("annual leave"). Det gis også 2,5 dager fri per år for hjemreiser. I tillegg gis det ekstra feriedager for arbeidstagere basert på alder. De fleste tar sommerferie i august. Ferie må godkjennes i forkant av din enhetssjef. Det søkes om ferie gjennom det elektroniske systemet SYSPER2.

I tillegg til "annual leave" kan det søkes om ekstra fri i forbindelse med bryllup, eksamen, sykdom i familien, fødsel, adopsjon, etc. Du må i dette tilfelle kunne fremlegge bevis som legeattest ved sykdom, eksamensbevis, vielsesattest, etc.

I Kommisjonen er det noe som heter «Holiday Flexibility Arrangements for 20XX». Informasjon om dette finner du på Kommisjonens intranet under fanen «Staff Matters». Under feriefleksibilitetsordningen kan man velge å jobbe skjærtorsdag (XX. april), langfredag (XX. april) og/eller dagen etter Kristi Himmelfart (XX. mai). Dette er dager da Kommisjonens kontorer vil forbli åpne. Etter validering av din overordnede av den månedlige timelisten for juli og i henhold til valget som er gjort, vil en, to eller tre dager eller, der det er hensiktsmessig, en eller flere halve dager, legges til den årlige ferieretten.

4.3 Hjemkallelse for konsultasjoner

De nasjonale ekspertene har en klausul i sine "arbeidskontrakter" med Kommisjonen som gir arbeidsgiver (departement/direktorat) mulighet til å "kalle hjem" hver nasjonale ekspert to dager per år. Avtalen kalles «*Paid special leave at the request of the employer*» og dette må det søkes om på forhånd og avklares med din Head of Unit. Reisen kan registreres som en tjenestereise i SYSPER2, etter avtale med nærmeste leder.

Ordningen gir en god mulighet for å reise hjem til departementet for orienteringsmøter og annet uten å benytte egne feriedager. Flere departementer legger opp til en eller to orienterings- og konsultasjonsdager med sine nasjonale eksperter, men det er ofte du selv som må ta initiativ til at slike ordninger opprettes. Flere nasjonale eksperter har hatt gode erfaringer med å arrangere interne seminarer eller lunsjmøter med kollegaer i Norge for å orientere om relevante EU-saker. Det er departementet/direktoratet, ikke Kommisjonen, som betaler for reisen og man må levere reiseregning hjemme på vanlig måte.

4.4 Sykefravær

Hvis man blir hjemme på grunn av sykdom skal enhetssjefen eller hennes/hans personalansvarlig informeres innen kl. 10:00. Følgende tilfeller krever legeattest:

- Sykefravær på 3 dager eller mer
- Sykefravær på en mandag, fredag eller dagen før eller etter en helligdag
- Sykefravær på 3 dager eller kortere, når totalt antall fraværsdager uten sykemelding har nådd 12 dager i en periode på 12 måneder
- Sykefravær rett før, under, eller umiddelbart etter en ferie, dersom fraværet er mer enn tre kalenderdager, ferien inkludert.
- Fravær på grunn av syke barn

4.5 Forlengelse av kontrakten

Forlengelse av kontrakten kan skje ulikt i de ulike DG' ene. Som regel vil det hele starte med at din nærmeste leder sender en henvendelse til HR-avdelingen i ditt DG. Deretter vil det være ulike prosedyrer for EFTA in-kind ekspertene og programekspertene. Merk at denne prosessen kan ta lang tid. Det kan vær lurt å starte prosessen minst 6 måneder før kontrakten utløper.

Nasjonale eksperter kan i utgangspunktet jobbe for Kommisjonen i 2+2 år (OBS! Noen departementer praktiserer 2+1 år eller andre ordninger for utvidelse). Det finnes i noen tilfeller en mulighet for å forlenge engasjementet fra fire til seks år: *"Exceptionally, at the request of the DG concerned and where the interests of the service warrant it, the Director-General of Personnel and Administration may authorise one or more extensions of the secondment for a maximum of two more years at the end of the four-year period."* Hvordan dette blir behandlet i praksis vil variere fra en DG til en annen, og avhenger ikke minst også av arbeidsgiver hjemme.

Nasjonale eksperter som er midlertidig ansatt i Norge vil fra 2018 kun få tilbud om maksimalt 2 + 1 år kontrakt. Dette kommer som følge av en endring i Arbeidsmiljøloven som begrenser muigheten for midlertidige kontrakter.

4.6 Språkkurs

Kommisjonen har tilbud om språkkurs både fysiske og på nett - sjekk kursene i EU Learn. Språkkurs er populære og fulltegnes raskt, ca. 6 mnd. før de avholdes. Det er påmelding på våren og høsten. Det er også intensivkurs på sommeren. Nyankomne prioriteres til språkkursene, så dersom du er interessert kan det lønne seg å melde seg på allerede det første året. I Brussel holdes kursene normalt ved Kommisjonens læringscenter like ved Maelbeek.

Språkkurs tilbys også av en rekke private aktører, som:

- Ecole de l'Alliance Française, www.alliancefr.be

- Amira language school, <http://www.amira.be/>
- Berlitz, www.berlitz.be
- Goethe Institut, www.goethe.de/bruessel
- Fondation 9, <http://www.f9languages.eu/>
- Nederlandse Academie, www.nederlandseacademie.be

5. BOLIG

5.1 Litt om kostnadsnivået

I Brussel og omegn er prisnivået ikke så langt under det man finner i Oslo. Priser på boliger i trygge områder og som tilsvarer norsk standard ligger ganske høyt mellom ca € 2000 til € 2500. I tillegg kan det komme et månedlig beløp i så kalt *charges* til dekning av fellesutgifter (strøm, gass, portner, heis, vann, renovasjon osv.). Variasjonen er stor, både i størrelse, pris og beliggenhet. Spesielt gjelder dette umøblerte leiligheter, men også møblerte er det et relativt godt tilbud av. Vær oppmerksom på at «umøblert» vanligvis betyr at leiligheten er strippet for det meste slik som lamper, skap og gardiner, - og i verste fall også kjøkkeninnredning.

Prisene på energi er høyere enn i Norge. Støtteordningene varierer fra kommune til kommune og forutsetter at du er registrert i kommunen. Husk å ta med dette i beregningen når du avtaler støtte til energi.

I Luxembourg er det dyrere enn i Brussel og prisene befinner seg på tilnærmet Oslo-nivå. Siden avstandene er korte, velger mange EU-ansatte å bosette seg rett over grensen i Belgia, Frankrike eller Tyskland. Der kan leieprisene være halvparten av hva de er i Luxembourg. Grenseregionen er i stor grad tilrettelagt for pendling. Før man velge bosted er det viktig å huske at selv om det er tilrettelagt for pendling til Luxembourg, er det mye trafikk i "rush" tida. Det er også gunstig med helseordningen i Luxembourg.

5.2 Hvor skal man bo?

Mange norske familier med små barn velger å bosette seg i Waterloo eller i Rhode St. Genese (hhv 15 og 12 km sydøst for Brussel sentrum, tog til Brussel Luxembourg-stasjonen tar 20-25 minutter og sykkelturen 35-45 minutter). Her ligger avdelinger av den norske skolen og andre internasjonale skoler. Villaer med hage er vanlig boform her. Andre foretrekker å bo nærmere sentrum, med mulighet for å gå eller ha et større tilbud av offentlig transport tilgjengelig. Områder som Chatelain, Sablon, la Cambre, Merode, Louise, St. Boniface og Flagey er populære blant nordmenn. Her er leiligheter den vanligste boformen.

5.3 Hvordan lete?

Brussel

Web-baserte søkemotorer for utleieboliger i Brussel inkluderer www.immo.be, www.immoweb.be og www.immo.vlan.be. Alle byråene jobber på kommisjon, og får tilsvarende en månedsleie fra utleier for hver leilighet de greier å leie ut. Det betyr at det er gratis for deg! Vær oppmerksom på at ulike firmaer kan tilby flere av de samme leilighetene (det er ikke nødvendig å booke inn visning på samme leilighet fra flere firmaer!). Før du ankommer Brussel bør du ordne visningsrunde for å kikke på de ulike leilighetene du er interessert i. Mange utleiere bruker Whatsapp til å kommunisere med leietakerene. En fin alternativ metode for å finne seg bolig er å spasere rundt i strøk man kan tenke seg å bo i og speide etter "til leie"-skilt ("*à louer/te huur*"). Deretter ordner du privat visning direkte med utleier.

I Brussel kan bl.a. disse agentene hjelpe deg (mange flere alternativer finnes ved søk på internett):

Lecobel Immobilière,

www.lecobel.be, tlf: +32 2 346 33 55, E-mail: lecobel@lecobel.be

Métropole Properties SPRL,

www.metrop.be, tlf: +32 2 346 64 00, E-mail : metropole.properties@skynet.be

Agence Immo

www.lagenceimmobiliere.be/, tlf: +32 2 736 1016, E-mail: lagence.immo@skynet.be,

Housing Service

www.housing-service.be, tlf +32 2 732 99 20 - E-mail : info@housing-service.be

RentAFlat

<http://users.skynet.be/rentaflat/>, tlf + 32 2 513 66 70, E-mail: rent-a-flat@skynet.be

Besthouse International:

<http://besthouse.be/>, tlf +32 2 358 68 38

ERA Housing:www.era.be

Immo Palmina (Waterloo, engelsktalende)

<https://immopalmina.be/biens-a-vendre/>

Møblerte leiligheter i flere komfort-nivåer, også korttidsleie, **Home In Brussels,**

www.homeinbrussels.be, tlf +32 2 732 0000.

Før man starter med slike omvisningsrunder, kan det være greit å ha bestemt seg for omtrent hva man er ute etter, og i hvilke bydeler. Husk i alle fall på at disse byråene primært ivaretar utleierens interesser, og mottar provisjon av husverten dersom en leiekontrakt

tegnes. Verken betal noe depositum eller undertegn noen avtale før husleiekontrakten er grundig sjekket!

Noen opplever at utleiefirmaet ber deg om å betale et forskudd på deler av den første månedlige husleien for å bli vurdert som leietaker. Vær i såfall påpasselig med at du får kvittering og garanti for tilbakeføring dersom det ikke skulle bli noen leieavtale.

Dersom du ikke har fått ordnet bolig før avreise fra Norge eller trenger et midlertidig bopel for noen ukers tid før innflytting i egen leilighet, blir det trangt og dyrt å bo på hotell. Da kan det anbefales en liten møblert leilighet i et av de mange residenshotellene i Brussel, f.eks. *Thon Residence Parnasse* (www.residenceparnasse.com), *Archimede Residence* (rue Archimède 36-38, <http://www.homeinbrussels.be/residence/archimede>), *Brussel Business Flats* (www.bbf.be) eller *Aedifica* (<http://www.aedifica-furnished-apartments.com>) sentralt plassert i forhold til mange av Kommisjonens bygninger. Flere av disse tilbyr rabatt dersom du jobber i Europakommisjonen eller i et norsk departement. I og med sendedepartement skal dekke boligkostnad ved utenlandsopphold, skal dette bli dekket.

Luxembourg

Det er relativt enkelt å skaffe seg oversikt over tilgjengelige leiligheter/hus, eventuelt hotell i den tiden det tar å finne et mer permanent bosted. Hotell for den første perioden bør det nødvendigvis ordnes med før man reiser fra Norge. Da kan <http://www.hotelsluxembourg.com/> være et godt utgangspunkt. Noen hoteller har små studioleiligheter som de leier ut på månedsbasis. Det er dyrt men rimeligere enn å betale vanlig hotellrom. Mer informasjon om hoteller i Luxembourg, samt en rekke og sikkert nyttige opplysninger om landet og byen kan fås på <http://www.ont.lu> og <http://www.lcto.lu> som er sidene til de offisielle turistkontorene.

Det er flere mulige informasjonskilder om ledige leiligheter og hus i Luxembourg. En oversikt over hvem de er og hvor de er finner du på <http://www.athome.lu/> eller <http://www.immotop.lu>. Her kan du også søke på ledige leiligheter. Det anbefales ikke å avtale forhåndsmøter om visning fra Norge. Husk at disse ikke har åpent på lørdagen. Tenk også litt på om du vil bo nær bykjernen eller nær arbeidsstedet. Luxembourg er lite og har relativt bra bussnett.

Vær oppmerksom på at det er leieren som betaler meglerhonoraret i Luxembourg. Vanlig meglerhonorar er to månedsløyer. Dette vil normalt dekkes under avtalen med den norske arbeidsgiveren, men dette er ikke alltid tilfelle. Avklar dette med ditt hjemdepartement på forhånd. Du vil få kontrakten på fransk eller tysk, men be om å få den oversatt til engelsk. Det kan også være greit å ha en bekreftelse på fransk fra arbeidsgiver at de betaler husleien din, dersom dette er aktuelt. De fleste leiligheter leies ut umøblerte, men mange med utstyrt kjøkken. Hvis du må kjøpe møbler kan man få en del brukt, både via kommisjonens intranettsider og via annonse-aviser. Det er også IKEA i Belgia 10 km fra Luxembourg. De frakter også til Luxembourg.

Man kan også få oversettelsehjelp på innhold i husleiekontrakt av HR, men det kan være mange som trenger hjelp så det er best å være tidlig ute.

5.4 Husleiekontrakt og overtakelse av bolig

Sammenlignet med norske forhold, synes det belgiske lovverket å være på utleierens side. Det vanligste under belgisk husleielov er ni-års leiekontrakter. Leietageren kan imidlertid vederlagsfritt si opp leieforholdet med 3 måneders varsel, forutsatt at leieforholdet har vart i minst 3 år. Ved tidligere fraflytting må det betales en viss kompensasjon. Dersom leietaker vil flytte i løpet av de tre første årene, er det vanlig å betale hhv én til tre månedsleier – alt etter om kontrakten brytes i det første, andre eller tredje året.

Depositum tilsvarende 3 måneders husleie er normalt, men dette depositum bør settes på en sperret konto. Det kan også stilles en bankgaranti istedenfor depositum der bankene tar seg et passende gebyr for å tilby denne tjenesten. **Husleiekontrakten – *bail de location résidentielle* - bør man få sjekket i EU-kommisjonen** av *Bureau d'Accueil* (HR-BXL-WELCOME-OFFICE@ec.europa.eu)) eller av *Bureau de Liaison Bruxelles – Europe* (<http://www.blbe.be/>, s. 13), særlig om den er på fransk og man ikke behersker fransk flytende selv. Ved en epost til Bureau d'Accueil får man normalt raskt svar på om kontrakten er ok. Kommisjonen tilbyr også standard leiekontrakter på engelsk eller fransk som kan hentes fra Kommisjonens intranet under fanen «Staff matters». Clenad anbefaller at nasjonale eksperter benyttes av Kommisjonens leiekontrakter for å unngå urimelige klausurer.

Før innflytning i «ny» bolig, er det vanlig å la en takstmann foreta en omfattende besiktigelse av boligen. Kostnadene på 2-3000 NOK deles normalt mellom leier og utleier. Innholdet i besiktigelsesrapporten (*l'état des lieux*) er viktig om det skulle oppstå diskusjon ved utflytting av hvorvidt skader, skruehull o.l. er påført i løpet av leieperioden. Det anbefales at man går nøye gjennom besiktigelsesrapporten før den underskrives. Dersom besiktigelsesrapporten ikke omtaler feil, skader og mangler som allerede er i boligen, er det sannsynlig at du må reparere dette for egen regning når du flytter ut. Som regel er det huseier som kontakter takstmann, og takstmann oppfattes ofte som huseiers allierte. Et alternativ er derfor at du selv skaffer til veie en takstmann etter samråd med utleier. Tilsvarende besiktigelse og rapport utføres også i forbindelse med utflyttingen.

Forøvrig er man pliktig til å tegne en ansvarsforsikring for boligen man leier. Denne er grei å ha dersom vaskemaskinen skulle finne på å lekket alt vannet ned til naboen under. Innboforsikring kan også være aktuelt (og noen ganger et krav i husleiekontrakten) – det er mange innbrudd i Brussel - også.

Ved innflytting (og utflytting) i byleiligheter er det vanlig å benytte «flyttestige». Denne, samt nødvendig parkeringstillatelse for flyttebilen, kan tas hånd om av flyttebyrået.

Nærmere detaljer om alternative boområder, utleiebyråer, husleiekontrakter, strøm/telefon/søppeltømming osv. finnes i flere publikasjoner nevnt i Tipsheftet, evt. kontakt en kollega.

I Luxembourg er husleiekontraktene normalt på 3 år uten oppsigelsesmuligheter for leietager hvis avtalen ikke inneholder en såkalt *diplomatic clause*. Da kan den sies med 1 til 3 måneders varsel skulle man bli "kalt hjem" eller selv har ønsker om å flytte før utløpet av denne 3 års perioden. Husleiekontraktene har normalt en klausul om at leietageren har ansvar for å male leilighet i forbindelse med fraflyttingen. Det er huseieren som krever at leietaker betaler maling av stedet når man har kontrakt mindre enn 3 år. Det er best å sjekke og forhandle hvis man har bare to års arbeidskontrakt.

5.5 Dekning av boutgifter og beskatning av fri bolig

Praksis varierer mellom norske arbeidsgivere når det gjelder hvor mye som dekkes i husleie og hvordan dette praktisk gjøres. Noen arbeidsgivere betaler husleien direkte til husverten, mens andre overfører et månedlig beløp til den nasjonale eksperten. Husleien betales i Euro, og for å unngå valutakursrisiko er det best at arbeidsgiveren også overfører husleien i Euro istedenfor norske kroner. Det er også vanlig at arbeidsgiver dekker en del andre utgifter knyttet til bolig, for eksempel ifm. besiktigelsesrapporten ved inn-/utflytting, og noen netter på hotel rett før og etter avreise, mens flyttelasset er under transport.

Dersom du viser interesse for et hus eller en leilighet og det er flere interessenter, kan det være huseier ber om dokumentasjon (for eksempel lønnslipper e.l.) på at du vil kunne betjene husleien. Det kan i slike tilfeller være en fordel om du får den utsendene arbeidsgiver som skal dekke husleien til å skrive en kort bekreftelse på at de vil dekke leiekostnadene dine.

Verdien av fri bolig i utlandet er skattepliktig i Norge dersom du leier ut bolien din i Norge. Pass på at arbeidsgiver beskatter deg riktig (p.t 46 %) for denne goden i tråd med de til enhver tid gjeldende skattereglene. Bruk av sjablongmetoden forutsetter at fri bolig er å betrakte som en naturalytelse, det vil si at arbeidsgiver stiller bolig vederlagsfritt til disposisjon for den nasjonale eksperten. OBS! For å komme inn under definisjonen av naturalytelse, må arbeidsgiver betale husleien direkte til huseier. Dersom den nasjonale eksperten betaler husleien selv, for deretter å få refundert utlegget til husleie, blir det å betrakte som en utgiftsrefusjon som skattlegges fullt ut.

5.6 Kommisjonen hjelper deg!

Kommisjonen har et eget kontor for å hjelpe nyankomne med å finne seg til rette. Det såkalte "Welcome Office" kan bistå med ekspertise for gjennomgang av utleiekontrakt før du signerer denne, og har også mange andre gode tips. Du finner all nødvendig informasjon om «Welcome office» fra Kommisjonens intranett under fanen «Staff Matters og Administrative service center». Senteret er lokalisert i **PLB3 1/P145, rue Philippe Le Bon**

3, 1049 - Bruxelles. De har i tillegg masse god informasjon og tips vedr. leie av bolig på Kommisjonens intranett.

5.7 Skatter og avgifter

Alle voksne med Belgisk ID-kort vil hvert år motta en selvangivelse fra det belgiske finansdepartement.

I Luxembourg får man et skjema hvert år hvor man oppgir hvor mange som bor i husstanden og at man jobber i Kommisjonen. Da må man ikke gjøre noe mer vedrørende skatt.

Ved ikraftredelsen av ny [skatteavtale mellom Norge og Belgia](#) fra 1.1.2019, regnes norske nasjonale eksperter som skattemessig bosatt i Norge. Det innebærer at nasjonale eksperter skatter til Norge, ikke til Belgia, og skattlegges på samme nivå som om vi skulle bodd og jobbet i Norge. Når du før selvangivelsen fra det belgiske Finansdepartementet anbefaller vi at du returnerer selvangivelsen uten å fyller inn informasjon i denne og vedlegger et kort brev hvor du opplyser om at du er sekundært norsk nasjonal ekspert til EU Kommisjonen i DG XXX utsend av det norske stat, legg en kopi av din arbeidskontrakt og utskrift av skatteavtalen mellom Norge og Belgia som finnes på engelsk på regjeringen.no.

Alternativt finer du informasjon på Kommisjonens intranett under fanen «Staff Matters og «Tax return in Belgium» en veileder om «How to fill inn your tax form.pdf». Bruk denne veilederen om du ønsker å fyller inn i selvangivelsen.

6. FAMILIE

Om man bosetter seg i Belgia med familie, kan også ektefelle/samboer og eventuelle barn blir registrert som bosatt i bydelskommunen. Når det er i orden, er det viktig å få innmeldt også de aktuelle familiemedlemmene hos den lokale sykekassen (mutuelle). Ulike tilleggsforsikringer tilbys av de fleste "mutuelles", ofte for noen få euro ekstra per måned. Disse kan være en god idé, da grunndekningen man får av sin "Mutuelle" via medlemskap i norsk Folketrygd er begrenset, og egenandeler kan oppstå f.eks. ved akutte operasjoner dersom ens lege anbefaler et privat sykehus. Det belgiske helsesystemet er stort sett av god kvalitet, også den offentlige del, men hvilke tjenester som dekkes av trygdekassen kan virke forvirrende. Flere arbeidsgivere dekker også ekstra helseforsikring for de medfølgende. Pass på at forsikringen som din arbeidsgiver dekker gir tilsvarende helsetjenester som du ville fått i Norge.

Medlemskap i den luxembourgske folketrygden gir ca. 90% refusjon av alle utlegg til tannlege, lege og medisiner. Denne sykeforsikringen er av god kvalitet og har god dekning.

6.1 Family Club

Kommisjonens Adminfo har etablert en Family Club, som skal bistå nykommere med tilpasningsprosessen i de nye omgivelsene. Bl.a. arrangeres noen ganger i året en velkomstintroduksjon til Brussel og livet her, samt guidede turer i byen og familie-piknik. Du finner informasjon om dette på intranettet.

I Luxembourg får ektefelle med "Carte Famillale" fra Europakommisjonen på egen hånd tilgang til alle EU institusjonene i Luxembourg, inkludert bibliotek, lesesaler og kantiner.

6.2 Barnehager og skoler

Kommisjonen driver også et antall barnehager (*crèches*) for barn mellom 3 måneder og 4 år. For nasjonale eksperter kan det i praksis by på problemer å få plass i disse pga. stor etterspørsel, spesielt for de minste barna.

I Brussel finnes det private og kommunale *crèches* i alle kommuner, men etterspørselen er høy og det lønner seg å melde seg på så tidlig som mulig (til og med før barnet er født!). Det finnes også et eget offentlig tilbud for barn fra 18 måneder og fram til skolealderen (2,5 år) som heter *prégardiennat* og som ofte er av god kvalitet. Det er også en unik måte å bli kjent med den belgiske kulturen.

Det belgiske skolesystemet tar som regel imot barn fra de fyller 2,5 år. For de som ønsker å prøve det belgiske skolesystemet, finnes det lister over private og offentlige skoler på kommunens nettside. Det finnes fransktalende og flamsktalende kommunale skoler, katolske skoler (*Enseignement libre confessionnel*) og noen skoler med alternativ

pedagogikk (Montessori, Freinet, ...). Det er fritt skolevalg i Brussel det vil si at de mest ettertraktede skolene har lange ventelister og du får ikke nødvendigvis plass i den lokale skolen. Opptak gjøres ved å kontakte den enkelte skolen – det anbefales å besøke skolen før en bestemmer seg.

Det finnes også et godt utvalg internasjonale skoler og barnehager (private) med engelsk som hovedspråk og et bredt utvalg av andre språk som barna kan velge. For å ivareta integrering og for at familier skal bli kjent i sine nye tilværelser tilbyr skolene ofte sosiale aktiviteter for barna og familiene.

For barn i alderen 4 år og eldre tilbyr Kommisjonen gratis plass i The European School, hvor elevene kan ta sikte på en europeisk baccalaureat. Nærmere opplysninger kan fås av DG HR (tel. 02/296 2245, 02/295 0542). Mange norske familier har barn på Den norske skolen i Brussel (<http://www.dnsb.be/>), på St. John's International School (<http://www.stjohns.be>). Begge disse skolene ligger i Waterloo, ca. 15 km sydøst for Brussel. Noen velger også The International School of Brussels, som har tilbud fra barnehage til videregående skole (<http://www.isb.be>).

I Luxembourg er situasjonen for *crèches* og Europasituasjonen stort sett det samme som i Brussel. Tilbudet til barnefamilier i Luxembourg er bra med mange flotte lekeplasser (Bambesch, Merl parken, Howald parken etc.) og stor aktivitet i de skandinaviske foreningene samt en rekke åpne barnehager.

6.3 Å få barn i Belgia

Blir du eller din medfølgende gravid eller adopterer mens du er i Brussel kan det være mye regelverk og byråkrati å sette seg inn i. Det belgiske helsesystemet for gravide er grundig og godt, men litt annerledes enn i Norge. Du blir fulgt opp av en gynekolog hele veien, men kan også velge å bli fulgt opp av jordmor i tillegg siste delen av svangerskapet. På de fleste sykehus er det mulig å ha med seg sin egen lege under fødselen. Vær oppmerksom på at det kan være stor prisforskjell mellom offentlige og private leger og sykehus og at det er ulikt hvor mye og hva forsikringsselskap og mutuelle dekker. Vær også oppmerksom på at de fleste sykehus krever at du tar med alt du trenger under oppholdet selv. Spør sykehuset eller legen på forhånd om liste over hva du bør ha i fødebagen.

Det finnes mange tjenester for å hjelpe gravide med å finne frem i systemet. Et sted å starte er:

- Antenatal and Baby Brussels: Tilbyr rådgivning og fødselsforberedende kurs på engelsk. Kan også hjelpe deg med å finne frem i systemet. <http://www.antenatalandbaby.org/>
- The Village: Hjelper deg med å navigere systemet. <http://www.thevillage.be/>
- ONE er et offentlig organ som har ansvar for blant annet oppfølging av gravide, helsetjenester for barn, vaksiner, barnehager etc. Det finnes en tilsvarende organisasjon for den flamske delen av Belgia. Når du er gravid vil

du få tilbud om gratis veiledningssamtale med sosialarbeider i ONE. Vær oppmerksom på at ikke alle sosialarbeidere snakker godt engelsk, men de er hjelpsomme og prøver så godt de kan. Der får du attest på termindato og informasjon om byråkratiet videre, samt informasjon om hvilke tjenester du kan ha krav på før og etter fødselen.

Det kan være nødvendig å registrere barnet i kommunen både før og etter det er født. Hvis foreldrene ikke er gift må farsskap registreres hos kommunen før fødsel. Dette krever en rekke dokumenter og kan variere fra kommune til kommune. Ta kontakt med din kommune for en liste over hva som kreves så tidlig som mulig og vær forberedt på byråkrati. Ta også kontakt med ambassaden/ konsulatet for informasjon om prosessen etter at barnet er født (statsborgerskap, pass osv.). Barn må registreres hos kommunen (med navn) innen 15 dager etter fødsel.

7. HELSE OG SYKDOM

7.1 Mutualité

I Belgia skal man være medlem av en privat helseforsikring eller trygdekasse, en såkalt mutualité/mutualiteit.

For å bli medlem av en belgisk mutualité må du ha blankett E106N³ (samme som S1). Denne utstedes av HELFO utland etter søknad. Søknadsblankett for hele familien finner du på www.helfo.no. Medlemskap er rimelig når du har blankett E106 (S1), og er nødvendig for å få (delvis) refundert utgifter i forbindelse med sykdom eller lege/tannlegebesøk og rabatt på medisiner på resept. Dette fungerer MYE enklere og raskere enn å kreve penger tilbake på en helseforsikring.

Det anbefales at man melder seg inn i en lokal mutualitet så snart som mulig etter ankomst til Belgia, når du har belgisk adresse, blankett E106 (S1) og belgisk bankkonto. Eksempler på mutualiteter er bl.a. Symbio og Partena.

7.2 Caisse de maladie des ouvriers

I Luxembourg må "Caisse de maladie des ouvriers" ha bekreftelse fra arbeidsgiver og nytt E106 skjema via Helfo utland ved hver kontraktsfornyelse. Dette ordnes via kontaktpersonen for nasjonale eksperter når du har fått E106.

³ E106 er et "Rettighetsdokument" gyldig i EU/EØS mens A1 stadfester at du er medlem av folketrygden i Norge og betaler trygdeavgift der. Du trenger begge dokumentene.

7.3 Reiseforsikring

Om man blir syk eller har en ulykke under en tjenestereise, er man som nasjonal ekspert dekket av en egen reiseforsikring i Kommisjonen (*Europ Assistance, tel. +32.2.533 7575*) som dekker autoriserte reiser i "utlandet", dvs. alle land unntatt Belgia evt. Luxembourg.

Dersom du blir syk mens du er på ferie må du ha sykemelding for å få igjen feriedagene dine. Meldingen må sendes til Kommisjonens medical service *eller* den som er ansvarlig for congé/absences i ditt DG samme dag, og legerklæringen innen fem kalenderdager om du skal få igjen feriedagene. (Se også kap. 5, Sykefravær)

Merk at norske reiseforsikringer og kredittkortforsikringer som oftest kun gjelder såfremt du er bosatt i Norge. For private reiser kan det være lurt å tegne egen ferie/fritids reiseforsikring, gyldig mens man bor i Belgia, med et selskap i Norge eller Belgia. Sjekk med din belgiske bank hvilke reiseforsikringer de tilbyr.

7.4 Ønske om operasjon på norsk sykehus - prosedyre

Om du blir syk mens du er i utlandet og må operere, men ønsker å gjøre dette i Norge, må du få papirene med operasjonsindikasjon sendt fra Brussel/Luxembourg til norsk lege. Den norske legen vil utrede muligheten for operasjon i Norge, - enten du har ekstra helseforsikring eller ikke.

8. BIL

Det er lurt å vurdere spørsmål knyttet til bilen i god tid før avreise fra Norge. Det er viktig å merke seg følgende:

Prisnivået på biler (spesielt bruktbiler) er lavt i Belgia. Det kan derfor være lønnsomt å selge sin gamle bil i Norge, for så å kjøpe en ny (evt. pent brukt) i Belgia. På den måten slipper man også plunderet med import og omregistrering av bilen i Belgia.

Dersom man er bosatt i Belgia i mer enn 6 måneder, må en eventuelt medbrakt bil omregistreres til belgiske skilter. Om/når dette gjøres, må man først utsette seg for den selsomme opplevelsen det er å importere bilen (se nedenfor).

For å få importert bilen avgiftsfritt som en del av flyttegodset, må man kunne dokumentere at man har eid bilen i minst 6 måneder, og at bilen har gått minst 6000 kilometer.

Dersom man tar med seg bilen til Belgia, er det helt nødvendig å skaffe seg en ansvarsforsikring (fås hos Trafikkforsikringsforeningen, <http://www.tff.no>) som er gyldig i utlandet for en periode som anses nødvendig for å importere/fortolle og omregistrere bilen (beregner gjerne minst 2 måneder). Det kan være vanskelig å få bilen tyveri- og kaskoforsikret i Belgia før den er behørig importert og omregistrert.

Dersom man beslutter å ta med sin bil til Belgia, er importprosedyren som følger:
 (Se også informasjon om prosessen på engelsk, med flere nyttige weblenker, på:
<http://brussels.angloinfo.com/> "Importing a vehicle from outside the EU".).

Du får også hjelp, lenker og tips om bilregistrering på Kommisjonens intranett under fanen «Staff matters og «Vehical registration».

I Luxembourg er det best å sjekke alle reglene fordi Nordmenn har ikke den same regler når det gjelder betaling av moms for kjøp av biler. Det er forskjellige regler for moms når det gjelder brukt og ny biler.

8.1 Fortolling

Fortolling / søknad om « 705 »-sticker kan nå gjøres elektronisk på <https://eservices.minfin.fgov.be/myminfin-web/>. Det er med forbehold at du har en belgisk ID. Eventuelt kan du oppsøke tollkontoret (*Tour & Taxis*, rue Picard 1-3, 1210 Brussel).

Dersom bilen ikke kan innføres tollfritt som en del av flyttegodset, blir det å betale 21 % moms, pluss 10 % importavgift (med mindre man har EUR-1 dokumentet som viser at bilen har europeisk opprinnelse). Ta med: Pass, førerkort, vognkort, faktura som viser beløp og kjøpsdato, EUR-1, forsikringspapirer som viser at bilen har vært forsikret siste halvår, belgisk ID-kort (eller belgisk ID-nummer dersom du ikke har fått kortet enda) og det rosa registreringsdokumentet *demande d'immatriculation d'un vehicule* som følger prosessen videre. Tollkontoret krever at man legger ut for importavgiften i form av en banksjekk, som blir refundert etter 12 måneder. Dette som en "garanti" for at man ikke skal selge bilen (tollfritt) i Belgia før det er gått 12 måneder. For å unngå problemer bør bilen eksporteres, med eksportdokumenter, når man krysser grensen på vei hjem igjen.

Om papirene er i orden og eventuelle toll og avgifter betalt, får registreringsdokumentet tollstempel og en « 705 »-sticker, og man er klar for neste etappe:

8.2 Teknisk kontroll

Biler som er eldre enn 4 år, må på teknisk kontroll hvert år. Dersom bilen er nyere enn 4 år, kan en bekreftelse på at bilen møter belgiske krav (*certificat de conformité*) vanligvis utstedes av bilprodusentens stedlige selskap/importør.

8.3 Forsikring

Det anbefales å skaffe seg en regulær belgisk bilforsikring snarest mulig, og i alle fall før ansvarsforsikringen kjøpt i Norge utløper! Til tross for de skyhøye forsikringspremiene i Belgia, vil mange foretrekke å skaffe seg både kasko og tyveriforsikring pluss *protection juridique* (dekning av advokathonorarer mv.) i tillegg til den obligatoriske ansvarsforsikringen. OBS: Dersom man har en høy bonussats i Norge, bør man få en

erklæring fra sitt norske forsikringssselskap om bonusnivå og antall skadefrie år. Mange utenlandske tjenestemenn velger forsikringssselskapet SMAP (<http://www.smap.be>), CGU med egen Expatriates Division (tel. 02.676 6599), evt. en «personlig» forsikringsagent som ordner opp i avtaler og eventuelle senere skadetilfeller, f.eks. Eva Anciaux Berner (svensk, tel. 02.772 3063, fax 02.770 8327) eller Ilse Martens (engelskspråklig, tel. 09.223 3542 hos WYCKAERT - Comarit)

I denne forbindelse minnes det om at Belgia ligger på Europatoppen hva angår trafikkuhell.

Luxembourgsk bilforsikring fungerer ikke særlig bra hvis man har uhell utenfor Luxembourg. Det er best å tegne et årlig medlemskap i automobile club i Luxembourg fordi en leiebil er tilgjengelig hvis man får uhell utenfor landet. Vanlig luxembourgsk bilforsikring gir ikke leiebil utenfor landet.

https://guichet.public.lu/en/organismes/organismes_citoyens/automobile-club-luxembourg.html

8.4 Omregistrering ved import

Hos DIV – *Direction des Immatriculation des Vehicules* (rue de la Loi 155). Ta med: *Demande d'immatriculation*, *certificat de conformité* og belgisk ID-kort (uten numero national, ingen belgiske skilter...) samt en timbre fiscal som skaffes på postkontoret. Dersom alt skulle stemme ved første forsøk, får man utlevert *certificat d'immatriculation* og ett belgisk registreringskilt. Skilt nr. to må man selv skaffe seg hos en skiltmaker. Har man god tid, kan man forsøke å foreta omregistreringen pr. post.

8.5 Kjøp og registrering av bil i Belgia

En enklere og rimeligere måte å sikre seg eget kjøretøy på er å kjøpe bil i Belgia. Utbudet i bilmarkedet er stort. Belgia har blant Europas rimeligste prisnivåer på bruktbil og mulighetene for å oppnå betydelige rabatter på ny bil som EU-tilknyttet er gode. Flere forhandlere gir nasjonale eksperter en "EU-rabatt" eller diplomatrabatt på helt opptil 20 %, mens andre ikke tilbyr noen prisavslag i det hele tatt.

Den enkleste måten å orientere seg i bruktbilmarkedet i Belgia på er å klikke seg inn på www.auto.vlan.be, landets største bilmarked! Det er også stort utbud av bruktbiler på www.autoscout24.be På disse nettsidene annonserer både bruktbilforhandlere og privatpersoner. Et godt tips ved kjøp av bruktbil er selvfølgelig å ta med en bilkyndig til å vurdere objektet du er interessert i. Ellers er det lett å bli lurt! Husk også å prute på salgsprisen som oppgis, det er helt vanlig å overprise bilene som ligger ute for salg på www.auto.vlan.be. Husk også at selgeren må skaffe tilveie *Certificat de conformité*, *certificat d'immatriculation* og salgskontrakt med bl.a. chassisnummer påført.

Et par uker etter bilregistreringen vil man motta krav om å betale en engangs registreringsavgift pluss en årsavgift, til sammen i størrelsesorden 4000-10000 kroner (avhengig av motorstørrelsen).

8.6 Om å ta med bruktbil til Norge

Prosedyrer ved retur med bilen til Norge kan også virke omstendelige. Når man tar bilen inn i Norge ved flytting hjem, må Tollvesenet kontaktes ved grensepassering. I tillegg må man snarest og innen 48 timer melde fra ved tollkontoret i sitt distrikt. *Reglene for å ta inn kjøretøy som flyttegods* har opphørt. Dette innebærer at man må betale avgifter som ved ordinær import. For å få utlevert norske bilskilter må kvitteringer for betalt veiavgift, forsikring og betaling av skilter forevises. Det ene (originale) belgiske bilskiltet må nå sendes tilbake til DIV i Brussel, for å få refundert deler av årsavgiften og forsikringen.

Se forøvrig Tollvesenets orientering om toll og avgifter ved innførsel av motorkjøretøyer (<http://www.toll.no/>)

8.7 Lavutslippssone i Brussel

Dersom du skal kjøre i Brussel kan det hende at du må betale en lavutslippsavgift. Denne avgiften kan være kostbar og begrenser hvor mye du kan kjøre i løpet av et år. Det kan derfor være lurt å sjekke om din bil er omfattet av regelen på <https://lez.brussels/en/content/lez-practice>

8.8 Bildeling

Det finnes velfungerende bildelingstjenester i Brussel der du kan bestille bil på nettet og hente det på ulike stasjoner i byen. Du betaler en innmeldingsavgift og en månedsavgift og deretter pr time og kilometer: www.cambio.be eller .

I Luxembourg er det bildelingstjeneste. Som i Brussel kan man bestille bil på nettet og hente de på ulike stasjoner i byen. Man kan også leie store varebiler og det er greit for innkjøp av større varer. Den kan kjøres også utenfor Luxembourg. se www.flex.lu

8.9 Førerkort og ID

Vær oppmerksom på at du skal registrere førerkortet ditt i Belgia. Når du registrerer deg i din kommune kan du samtidig spørre om dette og hvor du skal gå for å registrere det. Det er også påbudt å ha med gyldige legitimasjon når man kjører i Belgia. For nordmenn er passet (eller belgisk ID-kort når man får det) regnet som eneste gyldige legitimasjon.

9. NYTTIGE INFORMASJONSKILDER OG KONTAKTPUNKTER

« **Information Pack for National Experts on Detachment to the European Commission** » er et referansedokument utgitt av DG HR, og som bør leses nøye og så tidlig som mulig.

CLENADs hjemmeside <http://www.clenad.eu>

« **Living In Belgium** » er en omfattende årlig publikasjon med mange nyttige artikler, ikke minst om de mange kulturelle tilbud og fritidsmuligheter som finnes. Har tilknytning til web-siden "Expatica – News and community for the expatriate living in Belgium": <http://expatica.com/belgium.asp>

Bureau de Liaison Bruxelles-Europe: Dette er et kontor etablert av Brussel by for å gi praktiske råd og assistanse til personer som jobber for EU-institusjonene her. Du finner det ved Schuman, avenue D'Auderghem, www.blbe.be

Community Helpline: Praktisk informasjon og støtte på engelsk for utlendinger i Brussel, tlf: 02/648.4014

Bureau d'Accueil: Kommisjonens eget tilbud til nykommere. Kan hjelpe med boligleting og leiekontrakter etc. Adressen er rue Guimard 10 (métro Arts-Loi), tlf: 02/296.6600 (åpningstider: 0900-1700/1600 på fredager)

"Expats in Brussels – the practical guide to settling and living in Brussels"
<https://expatsinbrussels.be/en/first-steps>

«**The Bulletin**» utkommer månedlig og fås i de fleste større aviskiosker. Her finnes stoff av generell interesse for utlendinger i Brussel, bl.a. annonser om boliger, bruktbiler, flyttesalg osv. Et gratistillegg kalt "Newcomer" utgis to ganger i året og en "Expatriate Directory" utgis årlig. Se også nettutgaven eller Facebook-siden.

«BRUZZ» er et nettbasert magasin med oppdatert info om kulturlivet i byen, samt aktuelle nyheter. www.bruzz.be

«**Guide tourist attractions and museums in Belgium** » er en hendig oversikt som utgis av Belgias turistkontor (rue Marché aux Herbes 63).

<http://www.brussels.org> – webside med informasjon om Brussel

www.xpats.com – webside for utlendinger som bor i Brussel

Det norske foreningen i Belgia – Facebook side

<https://www.facebook.com/groups/dennorskeforeningenibelgia>

Det norske nettverket i Waterloo/Brussel

<https://www.facebook.com/groups/276380205723648/?fref=ts>

Det skandinaviske nettverket i Waterloo/Brussel

<https://www.facebook.com/groups/193978864022140/?fref=ts>

10. NYTTIGE TELEFONNUMMER

Nødnummer

Brann og annen øyeblikkelig hjelp (ambulanse): 100

Politi: 101

Man kan også bruke det europeiske nødnummeret 112 / www.sos112.be

Helsetjenester

Forgiftning : 070/245.245

Forbrenning : 02/268.62.00

Røde kors : 105

Tannlege 'on call': 02/426.10.26 - 02/428.58.58

Legevakt (Brussel): 02/479.18.18

Andre hjelpetjenester pr telefon

Telephone welcome : 106(NL) - 107(FR)

Alcoholics anonymous : 02/513.23.36

Info-drugs : 02/227.52.52

Info-foreign : 02/375.67.63

Info-aids : 02/627.75.23

Suicide prevention : 02/640.65.65 (FR) - 02/649.95.55 (NL)

Opplysningen

Innenriks: 1207 (NL) - 1307 (FR) - 1405 (GB) - 1407 (D)

Utenriks: 1204 (NL) - 1304 (FR) - 1404 (D)

«Frøken Ur»: 1200 (NL) - 1300 (FR)

Wake up calls: 1348 (automatic)

De europeiske institusjonene

Europakommisjonens sentralbord: 02/299.11.11

Rådet: 02/285.61.11

Europaparlamentet: 02/284.34.52

Transport

Flyplassen: 02/753.21.11

Tog: 02/525.21.11, SNCB www.b-rail.be

Buss/Trikk/Métro: www.stib.be

Thalys (hurtigtog til bl.a. Paris og Amsterdam) www.thalys.com

Eurostar (hurtigtog til London) www.eurostar.be

Taxi www.taxis.be

Også Uber fungerer godt i Brussel, last ned egen app.

Hittegoods Brussel: 02/515.2394 (STIB), 02/279.8777 (kommunen)

Turistkontor: 02/504.0390 (Brussel); 02/513.8940 (Belgia)

Informasjon om engelsk-språklige leger i Belgia: www.euromut.be

Flyttebyrået:

Til Europa: flyttefoten.no og Vinjes.no, [Flyttespesialisten](#), [Adams Express](#)

[Fra Europa:](#) <https://www.streff.lu>, [Demangements Nadin AS \(LU\)](#); [AGS Global solutions \(NL\)](#), [Luxmovers \(LU\)](#), [A/S MOVE IT \(DK\)](#)

(I Juli 2023 for 15m3 var prisen 3,460 EUR uten moms, uten forsikring. Forsikring er 1,25% av beløp og minimum forsikring rundt 270 EUR.)